

ГАЛОНОВ В.¹

ШЕВЦОВА З.²

¹ ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

² ДУ «Інститут гастроентерології НАНМ України», м. Дніпропетровськ

НАЩАДОК ОТАМАНА

Резюме. Подано відомості про родину Гладченків — корінних жителів Катеринославщини-Дніпропетровщини. Певна увага приділена вчителю, просвітянину, повстанському отаману років громадянської війни Трифону Гладченку. Професійна діяльність його нащадків пов'язана з медициною. Зокрема, Анатолія Гладченко який стояв біля джерел заснування Інституту гастроентерології.

Ключові слова: Катеринослав-Дніпропетровськ, Інститут гастроентерології, родина Гладченків.

Анатолій Трифонович Гладченко стояв біля джерел заснування Інституту гастроентерології, був одним із перших наукових працівників закладу. Він народився 29 вересня 1913 року в селі Сурьсько-Михайлівка Солонянського району Катеринославської губернії, там пройшли його дитинство та юність. Події громадянської війни, родинне оточення, чудові краєвиди навколишньої місцевості вплинули на формування характеру і національної свідомості юнака.

Батько хлопчика, Трифон Федорович Гладченко (1890–1920), походив з родини заможних хуторян. Закінчивши Сурьсько-Михайлівське двокласне училище, Трифон продовжив навчання в Миколаївській учительській семінарії (за іншими даними — в Новобузьській). Там познайомився з місцевою дівчиною Ганною Федорівною Грицевською (1893–1958) — дочкою чоботаря. Невдовзі вони одружилися, народилося двоє дітей: Ніна (1912–1996) й Анатолій (1913–1982). Родина переїхала на Катеринославщину. Трифон став активістом Дієвської «Просвіти» (очолював драматичний гурток). Згодом короткочасно вчителював на Волині. Під час Першої світової війни став поручиком. Повернувшись на Катеринославщину, у 1917–1921 роки створив повстанський загін, об'єднавши селян-бідняків на боротьбу з Денікіним, і став одним із відомих особистостей національно-визвольного руху на Катеринославщині. Тимчасово перебував у лавах Червоної Армії. Імовірно, Трифон вів подвійну гру: з одного боку, демонстрував покірність радянській

владі, а з іншого — виступав проти неї. Він відмовлявся від об'єднання з червоними, петлюрівцями, загонами Нестора Махна, хоч і був прихильником анархізму і поглядів Петлюри.

Високу оцінку особистості Трифона Гладченка дали письменники Микола Сарма-Соколовський (1910–2001) і Микола Мінько (1902–1937) [3, 4]. Так, М. Сарма-Соколовський згадував: «Влітку 1918 року в Сурьсько-Михайлівці проти білих вибухнуло повстання, яке очолив учитель Гладченко, чорнобривий красень у чорній шапці з блакитним шлюком, що на козацьких засадах продовжував ідею головного отамана Симона Петлюри». М. Мінько свідчив під час перебування під арештом в НКВС: «Організувався загін саме як партизанський, однак незабаром керівник його Гладченко на одній з тачанок встановив жовто-блакитний стяг» [4, 5].

Коли в Сурьсько-Михайлівку приходили загони червоних або білих, дружина Гладченка, Ганна, разом із дітьми ховалася в балках та ярах. Зрозумівши, що поступово коло звужується, Трифон розпустив загін і переховувався в селах разом із родиною. Восени 1920-го в Сурьсько-Михайлівці червоноармійці заарештували Гладченка і розстріляли в Катеринославській тюрмі. Друзі сумували за своїм отаманом і збудували хату для вдови з дітьми в рідній Сурьсько-Ми-

© Галонів В., Шевцова З., 2014

© «Гастроентерологія», 2014

© Заславський О.Ю., 2014

**Отаман Трифон
Гладченко**

Херсонщину, де й померла. Найменший син Славко помер у дитинстві (1921 р.) [4].

Син Анатолій, професійна діяльність якого згодом була пов'язана з Інститутом гастроентерології, у 1932 році закінчив Миколаївський медичний технікум (фельдшерсько-акушерську школу). Як сину «ворога народу», йому було заборонено подальше навчання на Україні, тому, ймовірно, юнак поїхав на Далекий Схід. У 1935–1940 роках навчався на лікувальному факультеті Хабаровського медичного інституту. До війни (1940–1941) працював хірургом, згодом головним лікарем у лікарні «Бурейшахтобуд» Хабаровського краю. Під час Великої Вітчизняної (1941–1945) був головним хірургом у військових польових закладах, медичних шпиталях (на 3-му Українському, Калінінському фронтах), повернувся капітаном. Отримав урядові нагороди: орден Червоної Зірки, медалі. У повоєнний час працював головним лікарем, хірургом районної лікарні в селищі Сокольське Івановської області. Закінчив клінічну ординатуру на кафедрі госпітальної хірургії Дніпропетровського медичного інституту (1949–1952). Під керівництвом професора Т.Є. Пилорібова в 1954 році захистив кандидатську дисертацію. Працював асистентом на кафедрі госпітальної хірургії Станіславського медичного інституту (нині Івано-Франківський), у Вітебську (1952–1959), завідував кафедрою загальної хірургії,

хайлівці [4]. Зі спогадів Олени Дмитрівни Зашенко (онуки Трифона Гладченка), записаних журналістом Миколою Чабаном: «Любимим висловом мого діда було: «Білих треба бити, поки не почервоніють, а червоних — поки не порозумнішають» [5].

Ось відомості про долю нащадків Трифона Гладченка. Його дочка Ніна працювала старшою медсестрою в Дніпропетровській міській лікарні № 5, потім переїхала на

згодом кафедрою оперативної хірургії Благовіщенського медичного інституту (1959–1965). Отримав вчене звання доцента по кафедрі «хірургія» (1960).

У 1964 році відкрився Дніпропетровський науково-дослідний інститут гастроентерології, у якому Анатолій Трифонович працював з вересня 1965 року: спочатку старшим науковим співробітником відділу хірургії печінки та підшлункової залози з клінікою, протягом чотирьох місяців виконував обов'язки заступника директора інституту з наукової роботи, згодом очолив організаційно-методичний відділ. Отримав почесний знак «Відмінник охорони здоров'я» (1967). У його трудовій книжці є записи про подяки від МОЗ України і директора інституту [2].

В особистій справі Анатолія Гладченка, що зберігається в архіві Інституту гастроентерології, особистий листок, автобіографія, копія документів (дипломи про вищу освіту і кандидата наук, атестат доцента), виписки з наказів, список наукових праць (17 на 1967 рік). У характеристиках, наданих у різні роки директорами інституту Є.М. Поляковим (1966) і П.Ф. Кришенем (1967), дана позитивна оцінка професійної, наукової та лікувальної діяльності Анатолія Трифоновича. Зокрема, відмічено, що він був добре підготовленим, енергійним і працелюбним фахівцем, своєчасно планував заходи з підвищення науково-спеціальної підготовки співробітників інституту та організовував контроль за їх виконанням. З урахуванням роботи хірургом під час війни мав значний практичний досвід в галузі хірургії. Здійснював практичну допомогу органам охоро-

ни здоров'я області та міста у лікуванні захворювань печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози. Крім того, брав участь у громадському житті інституту [2]. Анатолій Гладченко працював над докторською дисертацією на тему «Лікування гострих панкреатитів», яку не вдалося закінчити. У липні 1968-го звільнився з інституту.

Після виходу на пенсію мешкав на Херсонщині, у селі Рибальче, де й помер у 1982 році. Мав двох синів: Юрія (лікар в Петербурзі) та Володимира (мешкає в Дніпропетровську).

Ганна Федорівна Гладченко, мати Анатолія, після загибелі чоловіка вдруге вийшла заміж за мірошника Сергія Мироновича. У шлюбі з ним мала двох синів: Олексія (став лікарем, працював у Таромському) і Володимира, який був закатований фашистами у зв'язку з антифашистською діяльністю в роки війни. Журналіст Мико-

**Анатолій Гладченко з сестрою Ніною,
1932 рік**

Родина Гладченків (сидить зліва Анатолій, у центрі, ліворуч від нього – мати Ганна, стоїть друга зліва сестра Ніна), 1948 рік

Анатолій Гладченко, 1960-ті роки

ла Чабан поділився спогадами кандидата медичних наук Ганни Кирилівни Дідко (дружини Олексія Миронова) про родину Гладченків [4]. Крім того, Ганна Дідко разом із чоловіком Олексієм Мироновим стояли біля джерел надання медичної служби мешканцям селища міського типу Таромського (нині у складі міста Дніпропетровська).

В Інституті гастроентерології, у лабораторії патофізіології, після закінчення фармацевтичного інституту працював лаборантом, науковим співробітником Олександр Федорович Мінько (1939–2004). Родинне гніздо Мінків знаходилося в колишньому районі Биківка-Попівка (нині у складі Дніпропетровська — проспект Воронцова, на вулиці Радистів). У родині росло четверо синів: Микола (став письменником),

Федір (працював на заводі Комінтерну), Володимир і Борис (очоловав санітарно-епідеміологічну службу в Севастополі). Керівник лабораторії патофізіології Інституту гастроентерології кандидат наук Анатолій Іванович Руденко згадував: «Олександр Мінько був працелюбним, дуже добрим, завжди сумлінно виконував поставлені завдання. Мешкаючи у приватному секторі міста Дніпропетровська, займався квітникарством (виросував троянди)». До речі, поруч жив його дядько, Микола Григорович Мінько (1902–1937), який у юнацькі роки (1919) перебував у повстанському загоні Трифона Гладченка. Микола Мінько з часом став талановитим письменником, помітною фігурою в літературному середовищі Дніпропетровська [1]. 25 жовтня 1937 року він був за-

арештований, звинувачений у приналежності до української терористичної організації. Слідство тривало півтора місяця. Микола Мінько був розстріляний 15 грудня того ж 1937-го, на 36-му році життя. Реабілітований по смертю через 25 років, у 1962-му. Його дружину, Олену Шпоту, також талановиту письменницю, заарештували в 1938 році, півтора місяці тримали в ув'язненні. Вона трагічно загинула в лютому 1943-го при бомбардуванні Дніпропетровська радянською авіацією. Під час війни зник їх син Роман. Лариса Пігулевська (дочка Олени Шпоти від першого шлюбу) відбула п'ять років заслання в Казахстані [4].

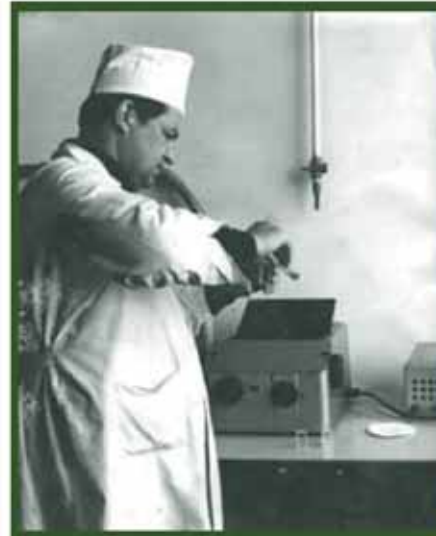
Отже, представників роду Гладченків спіткала нелегка доля. Незважаючи на складні політичні

Родина Мінків (1-й ряд, сидять: Олена Шпота з сином, її дочка Лариса, батько і мати; 2-й ряд, стоять чотири брати: Микола, Федір, Володимир, Борис), 1928 рік

Директор інституту П. Ф. Кришень
з А. Т. Гладченком, 1968 рік

Олександр
Мінко за
роботою,
1990-ті роки

ситуації, вони були патріотами рідного краю, займали активну громадянську позицію. Професійна діяльність відомих представників роду Гладченків пов'язана з медициною і сприяла поліпшенню надання медичної допомоги населенню Дніпропетровщини, зокрема робота Анатолія Трифоновича — з Інститутом гастроентерології. Нашадки повинні знати про особистостей, які боролися за державність України, поліпшували розвиток медицини та стан здоров'я її населення.

Список літератури

1. Мінко М. Г. Виселок у тилу: Роман. Повісті, оповідання / Передм. М. П. Чабан. — Дніпропетровськ: Січ, 2007. — 489 с.

2. Особиста справа Анатолія Гладченка / ДУ «Інститут гастроентерології НАМУ» (архів). — Дніпропетровськ, 1968. — 24 с.

3. Сарма-Соколовський М. Отаман Трифон Гладченко // Літературна Україна. — 2000, листопад.

4. Чабан М. П. Діячі Січеславської «Просвіти» (1905–1921). Бібліографічний словник. — Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2002. — С. 165–172.

5. Чабан М. П. Поки ростимуть терни. Забуте ім'я повстанського отамана: Трифон Гладченко // Батьківщина. — 10 серпня 2006. — С. 6.

Отримано 18.07.14 ■

Gaponov V.¹, Shevtsova Z.²

¹ ГУ «Дніпропетровська медична академія МЗ України»

² ГУ «Інститут гастроентерології НАНМ України», г. Дніпропетровськ

НАСЛЕДНИК АТАМАНА

Резюме. Представлены сведения о семье Гладченко — коренных жителей Екатеринославщины-Днепропетровщины. Уделено внимание учителю, просветителю, атаману времен гражданской войны Трифону Гладченко. Профессиональная деятельность его

потомков связана с медициной. В частности, Анатолий Гладченко стоял у истоков основания Института гастроэнтерологии.

Ключевые слова: Екатеринослав-Днепропетровск, Институт гастроэнтерологии, семья Гладченко.

Gaponov V.¹, Shevtsova Z.²

¹ State Institution «Dnipropetrovsk Medical Academy of Ministry of Healthcare of Ukraine»

² State Institution «Institute of Gastroenterology of National Academy of Medical Sciences of Ukraine», Dnipropetrovsk, Ukraine

ATAMAN'S HEIR

Summary. Information about the Gladchenko family — native residents of Katerynoslav-Dnipropetrovsk has been provided. Special attention has been paid to the teacher, educator, rebel ataman of the Civil War period Tryfon Gladchenko. Professional activity of

his heirs has been related to medicine, particularly Anatoliy Gladchenko, who was one of the founders of Institute of gastroenterology.

Key words: Katerynoslav-Dnipropetrovsk, Institute of Gastroenterology, Gladchenko family.